

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Компонента освітньої програми – *обов'язкова* (5 кредитів)

Освітньо-професійна програма	Географія
Спеціальність	014.07 Середня освіта (Географія)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Мова навчання	українська
Профайл викладача (-ів)	Джаман Василь Олексійович, доктор географічних наук, професор, професор кафедри географії України та регіоналістики https://geoukr.chnu.edu.ua/pro-kafedru/spivrobotnyky/dzhaman-vasyl-oleksiiovych/ Джаман Ярослав Васильович, кандидат географічних наук, доцент, асистент кафедри географії України та регіоналістики https://geoukr.chnu.edu.ua/pro-kafedru/spivrobotnyky/dzhaman-yaroslav-vasylovych/
Контактний тел.	+380 95 87 58 881, 095 57 03 104
E-mail:	v.dzhaman@chnu.edu.ua , y.dzhaman@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=4242
Консультації	середа, 14.30 – 15.30

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна “Економічна і соціальна географія України” належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін за освітнім рівнем “бакалавр”, що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти на третьому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження своєї Батьківщини та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про суспільно-географічне положення України, її геополітичні та гео економічні вектори розвитку; природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення; сучасні проблеми і перспективи народонаселення; розвиток і розміщення провідних галузей і міжгалузевих комплексів;

суспільно-географічні райони; місце України у світовій спільноті, зовнішні зв'язки України.

Мета: глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території України, сформувані цілісне світобачення про свою Батьківщину, з'ясувати місце України у світовому суспільстві.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

МОДУЛЬ 1. Територія. Українські економіко-географи і географічні дослідження. Природно-ресурсний потенціал. Населення і системи розселення.	
Тема 1	Вступ. Основи соціально-економічної географії України.
Тема 2	Політико-географічні риси України.
Тема 3	Природно-ресурсний потенціал України.
Тема 4	Демо- і етногеографія України. Проблеми географії міграцій населення України в умовах російсько-української війни. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів. Розселення і розвиток поселень в Україні (міське і сільське розселення).
Тема 5	Історія розвитку господарського комплексу України. Україна як донор економічного розвитку СРСР та росії.
МОДУЛЬ 2. Економічна географія України. Соціальна географія України. Соціально-економічне районування. Зовнішні зв'язки.	
Тема 6	Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.
Тема 7	Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.
Тема 8	Вторинний сектор економіки. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова промисловість.
Тема 9	Третинний сектор економіки. Соціальна географія України.
Тема 10	Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного районування. Характеристика соціально-економічних районів України.
Тема 11	Міжнародні економічні зв'язки України.

ФОРМИ, МЕТОДИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Методи навчання:

- словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо),
- практичні заняття,

- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо),
- робота з книгою: навчально- методичною, науковою,
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Методи контролю.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. *Поточний контроль* здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма *підсумкового контролю* - іспит, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.

2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навичок при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

3. Контроль виконання *індивідуальних завдань* здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів дослідження.

Розподіл балів, які отримують студенти.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконанні ІНДЗ та контрольний модуль (іспит). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до іспиту, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (іспит). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

Шкала оцінювання

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
T 1	3
T 2	3
T3	8
T 4	8
T 5	3
Сума	25
Змістовий модуль 2	
T 6	5
T 7	5
T 8	12
T 9	3
T 10	5
T 11	5
Сума	35
Іспит	
	40
Всього	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання)

Критерієм успішного оцінювання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів (балів) за кожним запланованим результатом навчання.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» [https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets koho-natsionalnoho-universytetu.pdf](https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets-koho-natsionalnoho-universytetu.pdf)
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwwg/polozhennia-chnu-pro-plahi_at-2023plusdodatky-31102023.pdf

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Барановський М. О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. -376 с.
2. Заставний Ф. Д. Географія України: у 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. -472 с.
3. Паламарчук М. М., Паламарчук О. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – К.: Знання, 1998. -415 с.
4. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О. І. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
5. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних і семінарських занять) / Жупанський Я., Березка І., Джаман В. та ін. – Тернопіль, 1998. -318 с.
6. Джаман В.О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. -392 с.
7. Заставний Ф.Д. Демографічні втрати населення України. Голодомори, війни, еміграції. – Львів: Видав. ЛНУ, 2003. -130 с.
8. Національний атлас України / Наук. ред. Л. Г. Руденко. – К.: ДНВП “Картографія”, 2007. -840 с.

Додаткова:

1. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє : доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин; [упорядн. В. Рубцов] – 3-тє вид., доп. – К. : ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248с.
2. Гукалова І. В. Демографічні та соціальні чинники розвитку сільської місцевості в Україні // УГЖ. – 2023, № 2. – С. 35 – 47.
3. Джаман В. О., Джаман Я. В. Суспільно-географічне районування як методичний підхід управління регіональним розвитком території України // Регіон – 2022: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 листопада 2022 р.). – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – С. 27 – 29.
4. Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міжрегіональних міграцій населення України в умовах війни // Науковий вісник Чернівецького університету: серія «Географія». – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2023. – Вип. 842. – С. 83 – 94.
5. Джаман В. О., Джаман Я. В. Географія міграцій населення України: наслідки російської агресії // УГЖ. – 2024, № 1. – С. 40 – 48.

6. Лісовський С. А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку: Монографія./ Інститут географії НАН України / Л.Г. Руденко (наук ред..) – Житомир: Полісся, 2007. – 108 с.
7. Лісовський С. А. Україна як донор економічного розвитку росії та СРСР // УГЖ. – 2022. - №2. – С. 53 – 64.
8. Маруняк Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
9. Мережа поселень України (формування і розвиток): атлас. За ред. Л. Г. Руденка. К.: Ін-т географії НАН України, 2023. 36 с.
10. Підгрушній Г. П., Сікорська Л. Б. Нищення українських міст під час російської агресії (суспільно-географічний аналіз на прикладі Маріуполя) // УГЖ. – 2024, № 1. – С. 30 – 39.
11. Руденко Л. Г., Бочковська А. І., Поливач К. А., Санталова С. О. Суспільно-географічні чинники формування міської мережі України (1897-2022 рр.) // УГЖ. – 2023, № 2. – С. 25-34.
12. Руденко Л. Г., Бочковська А. І., Лейберюк О. М. Картографічний аналіз розвитку міської мережі України // УГЖ. – 2022, № 2. – С. 32-45.
13. Руденко Л. Г., Бочковська А. І. Сільська поселенська мережа України (просторовий аналіз змін) // УГЖ. – 2024, № 2. – С. 13-23.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- a. Представництво ООН в Україні - Режим доступу: <https://www.Un/org/ua/ua/>
- b. МЗС України - Режим доступу: <https://www/mfa.gov.ua/mfa/ua/4130/htm>
- c. KOF Index of Globalization [Elektronic resource]. – Mode of access : <http://globalization.Kof/ethz/ch>
- d. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України : <http://mfa.gov.ua/ua>
- e. Проект фонду «Ефективне управління» - www.feg.org.ua
- f. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
- g. ПРООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/Ukraine/uk/home.html>.

ПРИМІТКА

*Детальна інформація щодо вивчення курсу
«Економічна і соціальна географія України»
висвітлена у робочій програмі навчальної дисципліни*
https://geoukr.chnu.edu.ua/media/tstk3n1t/rp_3-ek-i-sots-heo-ukr-so.pdf